

บทที่ 3

มาตรการกำกับกิจการธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสากลตาม BIS และการนำ BIS มาใช้กับประเทศไทย

การแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องต้นทุนราคาถูก ทำให้ต้องพยายามลดต้นทุนเพื่อให้มีกำไรสูง ธนาคารพาณิชย์อาจมีความเสี่ยงเกิดขึ้นด้วยการปล่อยสินเชื่อที่ไม่มีคุณภาพหรือมีสินทรัพย์เสี่ยงมากเกินไป หรือการปล่อยสินเชื่อไม่คุ้มกับหลักทรัพย์ที่ค้ำประกัน อาจก่อให้เกิดการขาดสภาพคล่องและมีฐานะการเงินไม่มั่นคงถึงขั้นล้มละลายได้ ซึ่งเป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจประชาชนผู้ฝากเงิน รัฐบาล และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้ถือหุ้น ดังนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ตลอดจนสร้างเสถียรภาพให้กับระบบการเงินของประเทศ การกำกับธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของธนาคารกลาง ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ตามอำนาจที่กฎหมายให้ใช้ ซึ่งอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Risk Assets' to Equity Ratio) เป็นมาตรการที่ใช้เพื่อดูความเพียงพอของเงินกองทุนตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อและการดำรงสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ความเป็นมาของ BIS¹

Bank for International Settlements (BIS) เป็นองค์การระหว่างประเทศ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2473 ภายใต้ข้อตกลงของกลุ่มธนาคารกลางของประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น มีสำนักงานที่กรุง Basle ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

การดำเนินงานของ BIS มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างธนาคารกลาง
2. หาวิธีดำเนินการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศ
3. การเป็น Trustee (ผู้ดูแลผลประโยชน์) หรือ Agent (ตัวแทนในการชำระหนี้ระหว่างประเทศตามสัญญาที่จัดทำขึ้นกับประเทศที่เกี่ยวข้อง)

การดำเนินงานของ BIS ได้ดำเนินการภายใต้คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้ว่าการธนาคารกลางเบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ อิตาลี และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งผู้แทนจากประเทศที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน การอุตสาหกรรม การค้า และสมาชิกอื่นอีกไม่เกิน 9 คน บทบาทของ BIS ในระยะแรกของการก่อตั้ง จะดำเนินการเป็นธนาคารกลางของธนาคารกลางประเทศต่าง ๆ เช่น การรับฝากเงินจากธนาคารกลาง การซื้อลดรับช่วงซื้อลดซื้อหรือขายตัวแลกเงินหรือตราสารระยะสั้นอื่น ๆ ภายหลังขอบเขตการดำเนินงานของ BIS ขยายตัวกว้างขวางขึ้น มีความร่วมมือกันระหว่างองค์กรทางการเงินหลายแห่ง เช่น กลุ่ม G-10 (Group of Ten) ประกอบด้วย เบลเยียม แคนาดา เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และสหรัฐอเมริกา เข้าร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์ คณะกรรมการดูแลการชำระเงินขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic

¹ สมยศ แซ่มช้อย, "ธนาคารพาณิชย์ไทยกับข้อกำหนด BIS การปรับตัวสู่มาตรฐานสากล" วารสารจุฬาลงกรณ์, ฉบับที่ 16 กรกฎาคม ถึง กันยายน 2535, หน้า 60-61.

Co-Operation and Development - OECD) ประชุมร่วมกันจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาและช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินงานในต่างประเทศ ให้มีความมั่นคงและไม่เสี่ยงเกินไปในการประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ช่วยเหลือประเทศที่ยังค้างชำระหนี้ค่าปฏิกรรมสงครามตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

ในปี พ.ศ. 2417 เกิดเหตุการณ์วิกฤตการณ์หนี้ (Debt Crisis) ประเทศในกลุ่มละตินอเมริกาตกอยู่ในฐานะล้มละลาย ไม่สามารถชำระหนี้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ของโลกที่ให้บริการเหล่านี้ก็ประสบปัญหาหนัก คณะกรรมการกลางในกลุ่ม G-10 มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดมาตรฐานการตีราคาดุลค่าทรัพย์สินของธนาคารพาณิชย์ในระหว่างประเทศสมาชิก ให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกันหมดเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlement - BIS) นอกจากนี้ ยังได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือธนาคารกลางของกลุ่ม G-10 ในการพิจารณาลงทุนด้านทรัพย์สินทางการเงิน (Monetary Assets) และทำหน้าที่ให้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ด้วย

ปี พ.ศ. 2530 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการตั้งมาตรฐานธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศโดยกลุ่มประเทศ G-10 ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบธนาคารแห่งประเทศไทย พิจารณาถึงวิธีปฏิบัติที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ทำให้ระบบธนาคารมีความมั่นคงถาวรเข้มแข็ง และมีเสถียรภาพ
2. กฎเกณฑ์ที่ร่างขึ้นต้องมีความเป็นธรรมอย่างสม่ำเสมอ และเป็นประโยชน์ต่อธนาคารในประเทศต่าง ๆ

การประชุมกันที่เมือง Basle ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีข้อตกลงจากการประชุมกันซึ่งเรียกว่า Basle Accord² เป็นการร่วมกันร่างข้อตกลงบาเซล

² วารสารเศรษฐกิจสนเทศ, ธนาคารทหารไทย จำกัด, ปีที่ 1 ฉบับที่ 11, พฤศจิกายน 2535, หน้า 3-5.

เพื่อให้เป็นระบบการควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ทั่วโลก ที่ใช้การ
 ดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของแต่ละประเทศที่มีมาตรฐานแตกต่างกัน ก่อ
 ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ของแต่ละ
 ประเทศค่อนข้างมาก นอกจากนี้การกำหนดความหมายสินทรัพย์เสี่ยงมีความ
 แตกต่างกันของแต่ละประเทศ อาจก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินธุรกิจระหว่าง
 ประเทศในระยะยาว ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานเงินกองทุนและความหมายของ
 สินทรัพย์เสี่ยงให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นประโยชน์ในการกำกับสถาบัน
 การเงินที่มีกิจการและสาขาข้ามประเทศ ฉะนั้น คณะกรรมการ BIS ซึ่งประกอบ
 ด้วยนายธนาคารกลางของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม 10 แห่ง (Group of Ten)
 ได้ร่วมกันร่างข้อตกลงบาเซล (Basle Accord) มีสาระสำคัญที่กำหนดให้
 ธนาคารพาณิชย์ของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม 24 ประเทศ หรือกลุ่ม OECD จะ
 ต้องดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงหรืออัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุน
 (Capital Adequacy Ratio) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8 กล่าวคือ สินทรัพย์ที่ถูกจัด
 ให้มีความเสี่ยงสูงทุก 100 จะต้องมียกเงินกองทุนหนุนหลัง 8 เสมอ ส่วนเงินกู้ที่มี
 ความเสี่ยงต่ำก็จะดำรงเงินกองทุนลดลง ข้อตกลงนี้กำหนดให้ประเทศกลุ่ม
 อุตสาหกรรมชั้นนำ 24 ประเทศ หรือกลุ่ม OECD ดำเนินพร้อมกันทุกประเทศใน
 วันที่ 1 มกราคม 2536 นอกจากนี้ ประเทศอื่นที่มีธนาคารทำธุรกิจข้ามชาติหรือ
 มีสาขาอยู่ในประเทศ ก็จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของ BIS ด้วย

2. หลักการสำคัญของ BIS เกี่ยวกับ Capital Adequacy Ratios

เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำให้ธนาคารพาณิชย์
 เป็นมาตรฐานสากล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายขอบเขตการบริหารความเสี่ยง
 ในการดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ให้กว้างขวางขึ้น และสอดคล้องกับลักษณะการ
 ขยายบริการในตลาดการเงินและตลาดทุน มีเงินกองทุนเพียงพอที่จะรองรับโครง
 สร้างและการขยายตัวของธุรกิจการเงินในระยะยาว BIS ได้กำหนดเกณฑ์การ
 ประเมินค่าสินทรัพย์เสี่ยงและเงินกองทุน ดังนี้

2.1 สินทรัพย์เสี่ยง

1) On Balance sheet Assets รายการสินทรัพย์ในงบดุล จะต้องมีการถ่วงน้ำหนักความเสี่ยงตามประเภทของสินทรัพย์

$$\begin{aligned} \text{สินทรัพย์ในงบดุล} \times \text{น้ำหนักความเสี่ยง} &= \text{สินทรัพย์เสี่ยง} \\ \text{Amount of Assets} \times \text{Risk Weight} &= \text{Risk Assets} \end{aligned}$$

การประเมินค่าความเสี่ยงของทรัพย์สิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประเมินค่าความเสี่ยงของสินทรัพย์

ประเภทสินทรัพย์	น้ำหนักความเสี่ยง Risk Weight
1. เงินสด	0 %
2. พันธบัตรรัฐบาล และเงินสดเรียกเก็บจากรัฐบาลกลาง ทั้งรัฐบาลในประเทศตนเองและรัฐบาลของ OECD (รวมทั้งที่รัฐบาลค้ำประกัน)	0 %
3. เงินฝากในธนาคารกลางของประเทศตนเอง และธนาคารกลางของ OECD	0 %
4. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ที่มีเงินฝากในธนาคารตนเอง ค้ำประกัน หรือมีหลักทรัพย์หรือพันธบัตรของประเทศตนเอง หรือ OECD ค้ำประกัน	0 %
5. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ให้แก่รัฐบาลและธนาคารกลางเป็นสกุลเงินในประเทศ	0 %
6. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ของหน่วยงานของรัฐที่นอกเหนือจากรัฐบาลกลาง (รวมเงินค้ำประกัน)	10 %
7. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ที่ให้แก่ธนาคารเพื่อการพัฒนา ต่าง ๆ รวมทั้งหลักทรัพย์ที่ธนาคารนั้นค้ำประกัน	20 %
8. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ที่ให้แก่สถาบันการเงินเอกชนในประเทศตนเองและประเทศ OECD (รวมค้ำประกัน)	20 %
9. สิทธิการเรียกเก็บเงินระยะสั้นจากสถาบันการเงินเอกชนในต่างประเทศ นอกเหนือจาก OECD (รวมค้ำประกัน)	20 %
10. สิทธิการเรียกเก็บเงินจากหนี้ของหน่วยงานของรัฐบาล นอกเหนือจากรัฐบาลกลางของกลุ่ม OECD (รวมค้ำประกัน)	20 %
11. สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย	50 %
12. ดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศขั้นสูง ตามที่เปิดเผยในงบดุล	50 %
13. สินทรัพย์ทั่วไปนอกเหนือจากรายการข้างต้น	100 %

2) Off - Balance - Sheet Assets รายการทรัพย์สินนอก
 บดุลนำมาคำนวณสินทรัพย์เสี่ยง โดยการนำรายการสินทรัพย์นอกบดุลคูณด้วยค่า
 แปลงสภาพเป็นสินทรัพย์ (Conversion Factor) แล้วจึงนำผลลัพธ์นั้นมา
 คำนวณหาสินทรัพย์เสี่ยงอีกครั้งหนึ่ง

$$\begin{aligned} & \text{The Norminal Principle} \times \text{Conversion Factor} \\ & = \text{Credit Risk Equivalent} \\ & \text{Credit Risk Equivalent} \times \text{Risk Weight} \\ & = \text{Risk Asset} \end{aligned}$$

การเปรียบเทียบค่า Conversion Factors ของสินทรัพย์นอกบดุล

รายการ	Conversion Factors
1. ข้อผูกพันที่ธนาคารจะบอกเลิกเมื่อใดก็ได้	0
2. ข้อผูกพันที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี	0
3. L/C ในการส่งออก	20
4. ข้อผูกพันที่มีอายุเกินกว่า 1 ปี	50
5. NIF, RUF etc	50
6. หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง (ข้อผูกพันที่ให้ความคุ้มครอง ผู้เอาประกัน หรือการรับประกันคุณภาพ)	50
7. ข้อผูกพันการซื้อเงินฝากล่วงหน้า	100
8. การขายสินทรัพย์โดยมีสิทธิซื้อคืน หรือมีสิทธิได้รับชดเชย	100
9. การเป็นเจ้าของหนี้แทนโดยตรง (การค้าประกัน หรือรับรองทั่วไป)	100

2.2 Capital Element

ตามมาตรฐาน BIS จัดเงินกองทุนเป็น 2 ประเภท คือ

1) Tier 1 (Core Capital)

เงินกองทุนชั้นที่ 1 ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญของธนาคารในทุกประเทศ แสดงผลกำไรและความสามารถในการแข่งขัน เป็นเงินทุนหลักที่นำมาคิดเป็นเงินกองทุนได้เต็มจำนวน ประกอบด้วย

- ทุนเรือนหุ้น (Paid-Up Share Capital/Common Stock)
- ทุนสำรองเปิดเผย (Disclosed Reserves) ได้แก่

ส่วนล้ำมูลค่าหุ้น กำไรสะสม สำรองทั่วไป และสำรองตามกฎหมาย

2) Tier 2 (Supplementary Capital)

เงินกองทุนชั้นที่ 2 ไม่อาจคิดเป็นเงินทุนที่แท้จริงของธนาคารได้เต็มที่ ต้องมีการหักบางส่วนออกไป แล้วจึงนำส่วนที่เหลือมาประเมินเข้ากับเงินทุนหลักในชั้นที่ 1 ประกอบด้วย

2.1) Undisclosed Reserves ทุนสำรองที่ไม่เปิดเผย เป็นสำรองที่ไม่ปรากฏในงบดุล

2.2) Asset Revaluation Reserves เงินสำรองที่ได้จากการตีราคาทรัพย์สินหรือกำไรแอบแฝงของหลักทรัพย์จดทะเบียน และการแปลงค่าทรัพย์สิน เช่น

- สินทรัพย์ถาวร
- มูลค่าของหลักทรัพย์หรือหุ้นที่ถืออยู่

การตีราคาหลักทรัพย์หรือปรับราคา เพื่อให้ทราบราคาตลาดหรือมูลค่าในปัจจุบัน ส่วนการประเมินทรัพย์สินขึ้นกับระเบียบและระบบการจัดการและการบัญชีของแต่ละประเทศ ซึ่งการตีราคาหรือประเมินอาจเกิดขึ้นได้จากภายใต้ข้อบังคับอย่างเป็นทางการของธนาคารหรือไม่เป็นทางการ เพราะต้องการทราบสถานะที่แท้จริงเท่านั้น

2.3) General Provisions or General Loan

Loss Reserves การสำรองโดยทั่วไปหรือสำรองเพื่อหนี้สูญทั่วไปที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.4) Hybrid Debt/Equity Capital Instrument

ตราสารที่มีลักษณะกึ่งหนี้กึ่งทุน หรือมีลักษณะผสมระหว่างความเป็นเจ้าหนี้และเจ้าของกิจการ มีลักษณะเด่นดังนี้

- เป็นตราสารที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

(Unsecured Securities)

- กิจการขาดทุน จะมีส่วนร่วมด้วยแต่ไม่เต็มจำนวน
- มีภาระผูกพันต้องชำระดอกเบี้ย แต่สามารถยกเว้น

ได้ถ้าไม่มีกำไร ตราสารประเภทนี้ได้แก่ หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมเงินปันผล หรือหนี้ที่ไม่มีกำหนดอายุไถ่ถอน

2.5) Subordinated Term Debt หนี้ที่มีบุริมสิทธิต่ำกว่าหนี้อื่น ต่างกับ Hybrid Capital Instruments คือ ถ้ากิจการขาดทุน จะไม่มีส่วนร่วมในการขาดทุนด้วย

3) ผลรวมของ Tier 1 และ Tier 2 รวมกันเข้าเป็นเงินกองทุน (Capital Base) ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดของ BIS ดังนี้

3.1) ผลรวมของ Tier 2 ใน Capital Base คือ Supplementary Capital จะมีจำนวนสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินกองทุนทั้งสิ้น

3.2) ใน Capital Base จำกัดให้มีจำนวนของ Subordinated Term Debt ได้ไม่เกิน 50 % ของ Core Capital

3.3) สำรองโดยทั่วไป (General Provisions) หรือ สำรองเพื่อหนี้สูญโดยทั่วไป (General Loan Loss Reserves) จำกัดไว้ไม่ให้เกิน 1.25 % ของ Risk Assets

3.4) เงินสำรองที่ได้จากการตีราคาทรัพย์สินหรือกำไร แอบแฝงของหลักทรัพย์จดทะเบียน และการแปลงค่าทรัพย์สินโดยเฉพาะที่ดิน (Asset Revaluation Reserves)

3. พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวกับความมั่นคง

การควบคุมการดำเนินงานหรือการประกอบการให้อยู่ในกรอบหรือขอบเขตของกฎหมาย และระเบียบแบบแผน และควบคุมการขยายตัวของกิจการธนาคารหรือส่งเสริมการดำเนินการเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อการบริการทางการเงิน ด้วยการให้อำนาจในการพิจารณาออกใบอนุญาต โดยกำหนดเงื่อนไขให้ธนาคารสามารถรับใช้สังคมได้อย่างดีที่สุด เพื่อความปลอดภัยของผู้ฝากเงินและธนาคารมีฐานะมั่นคง ลดการแข่งขันระหว่างกันเองมิให้ก้าวท้าวโดยใช้อำนาจหรืออิทธิพลทางการเงิน เพื่อผูกขาดการประกอบธุรกิจประเภทใดประเภทหนึ่ง

ตามมาตรา 12³ และมาตรา 13 ได้กำหนดข้อห้ามไว้เกี่ยวกับการดำเนินงานหรือการประกอบกิจการ ดังนี้

มาตรา 12 ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการดังต่อไปนี้

- (1) ลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี
- (2) ให้สินเชื่อก่อกรรมกร หรือประกันหนี้ใด ๆ ของกรรมกร หรือรับรองรับอาวัล หรือสอดเข้าแก้หน้าในตัวเงินที่กรรมกรเป็นผู้ส่งจ่าย หรือออกออกตั๋วหรือผู้สลักหลัง
- (3) รับหุ้นของธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นประกัน หรือรับหุ้นของธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน
- (4) ชื่อหรือมีไว้เป็นประจำซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่
  - ก. เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจ หรือสำหรับพนักงานและลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น โดยได้รับความเห็นชอบของธนาคารแห่งประเทศไทย ในการให้ความเห็นชอบนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

---

³ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

ข. เป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือจากการประกันการให้สินเชื่อ หรือจากการซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้แก่ธนาคารพาณิชย์นั้น จากการขายทอดตลาดโดยคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

(5) ชื่อหรือมีหุ้นในบริษัทจำกัดใดเกินร้อยละสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้น หรือชื่อหรือมีหุ้นมีมูลค่าหุ้นรวมกันทั้งสิ้นเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนทั้งหมด หรือเงินกองทุนชนิดหนึ่งชนิดใดหรือหลายชนิดตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้ วันแต่จะได้รับการอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในการอนุญาตนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไปด้วยก็ได้⁴

(6) ชื่อหรือมีหุ้นธนาคารพาณิชย์อื่น วันแต่เป็นการได้มาจากการชำระหนี้หรือการประกันการให้สินเชื่อ แต่ต้องจำหน่ายภายในเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ได้มา หรือเป็นการได้มาโดยได้รับผ่อนผันจากรัฐมนตรีด้วยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ในการผ่อนผันนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไปด้วยก็ได้

(7) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นให้แก่กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น เป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องจากการกระทำหรือการประกอบธุรกิจใด ๆ ของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ นอกจากบำเหน็จเงินเดือน และเงินเพิ่มอย่างอื่นบรรดาที่พึงจ่ายตามปกติ

(8) ขายหรือให้อสังหาริมทรัพย์ใด ๆ หรือสิ่งหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่ารวมกันสูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดแก่กรรมการ หรือชื่อทรัพย์สินจากกรรมการ ทั้งนี้ รวมถึงบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการ ตามมาตรา 12 ทวิ ด้วย วันแต่ได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย

(9) กระทำการใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือแก่ประโยชน์ของประชาชน หรือเป็นการเอาเปรียบลูกค้าหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นธรรม หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา หรือต่อการแข่งขัน

⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535.

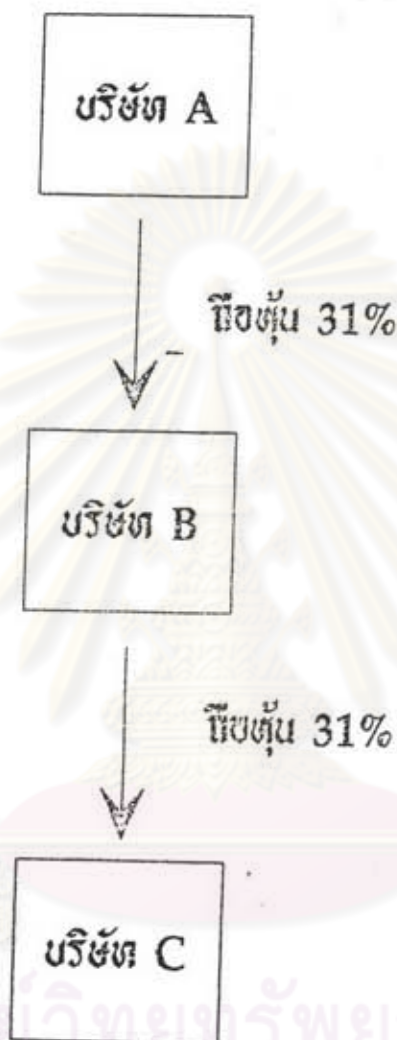
ในระบบสถาบันการเงิน หรือเป็นการผูกขาดหรือจำกัดตัดตอนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 12 ทวิ^๕ การให้สินเชื่อแก่หรือการประกันหนี้ใด ๆ ของบุคคล หรือห้างหุ้นส่วน ดังต่อไปนี้ หรือการรับรอง รับอาวัล หรือสอดเข้าแก้หน้าในตัว เงินที่บุคคลหรือห้างหุ้นส่วนดังต่อไปนี้ เป็นผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวหรือผู้สลักหลัง ให้ ถือว่าเป็นการให้สินเชื่อ หรือการประกัน หรือการรับรองอาวัล หรือสอดเข้าแก้ หน้าแก่กรรมการตามมาตรา 12 (2) ด้วย

- (1) คู่สมรสของกรรมการ
- (2) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของกรรมการ
- (3) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่กรรมการหรือบุคคลตาม (1) หรือ (2) เป็นหุ้นส่วน
- (4) ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (1) หรือ (2) เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดรวมกันเกินร้อยละสามสิบของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น
- (5) บริษัทจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (1) หรือ (2) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (3) หรือ (4) ถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้น
- (6) บริษัทจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (1) หรือ (2) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (3) หรือ (4) หรือบริษัทจำกัด ตาม (5) ถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้น

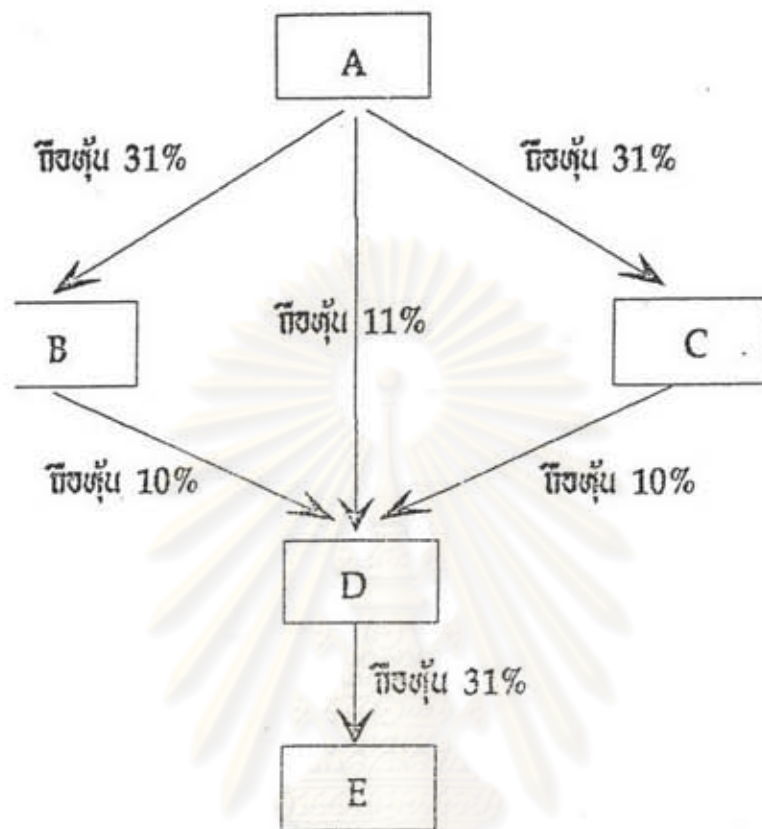
^๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

แผนภูมิแสดงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน

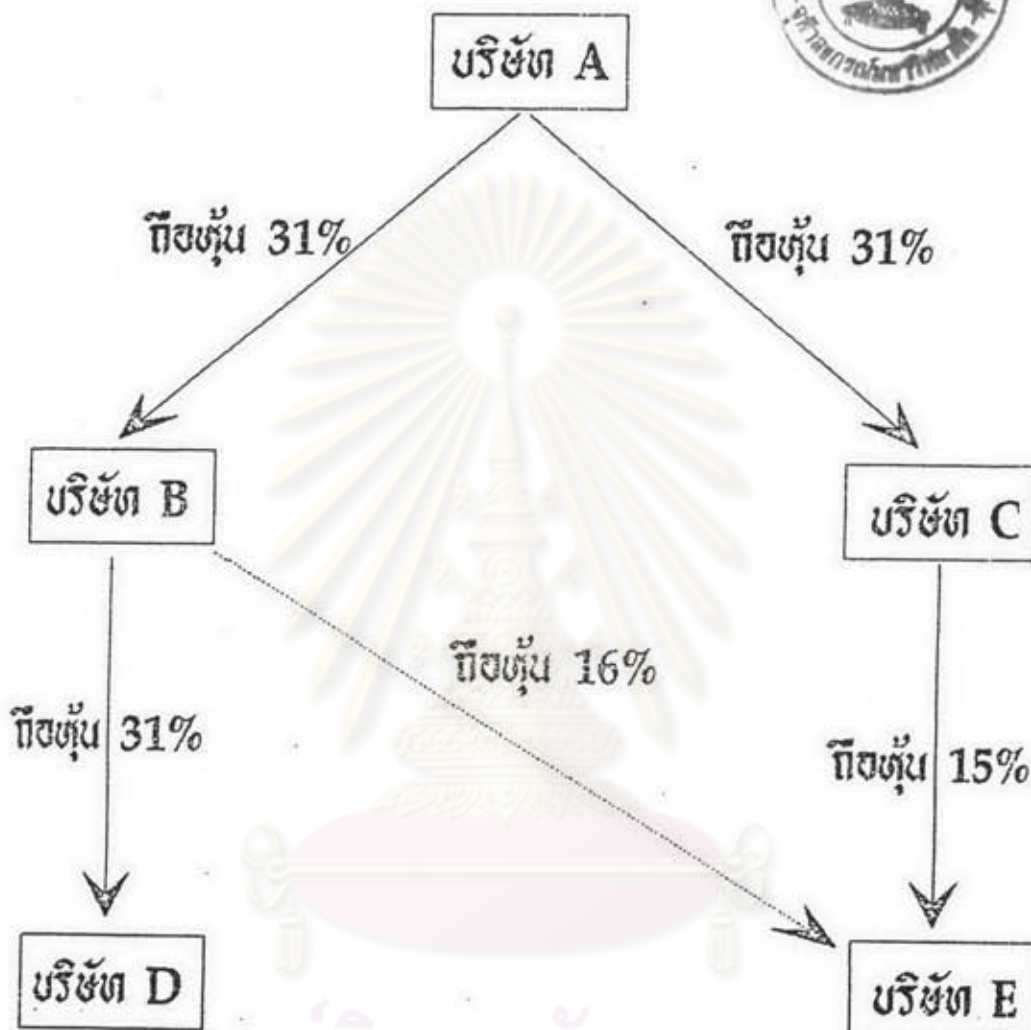

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

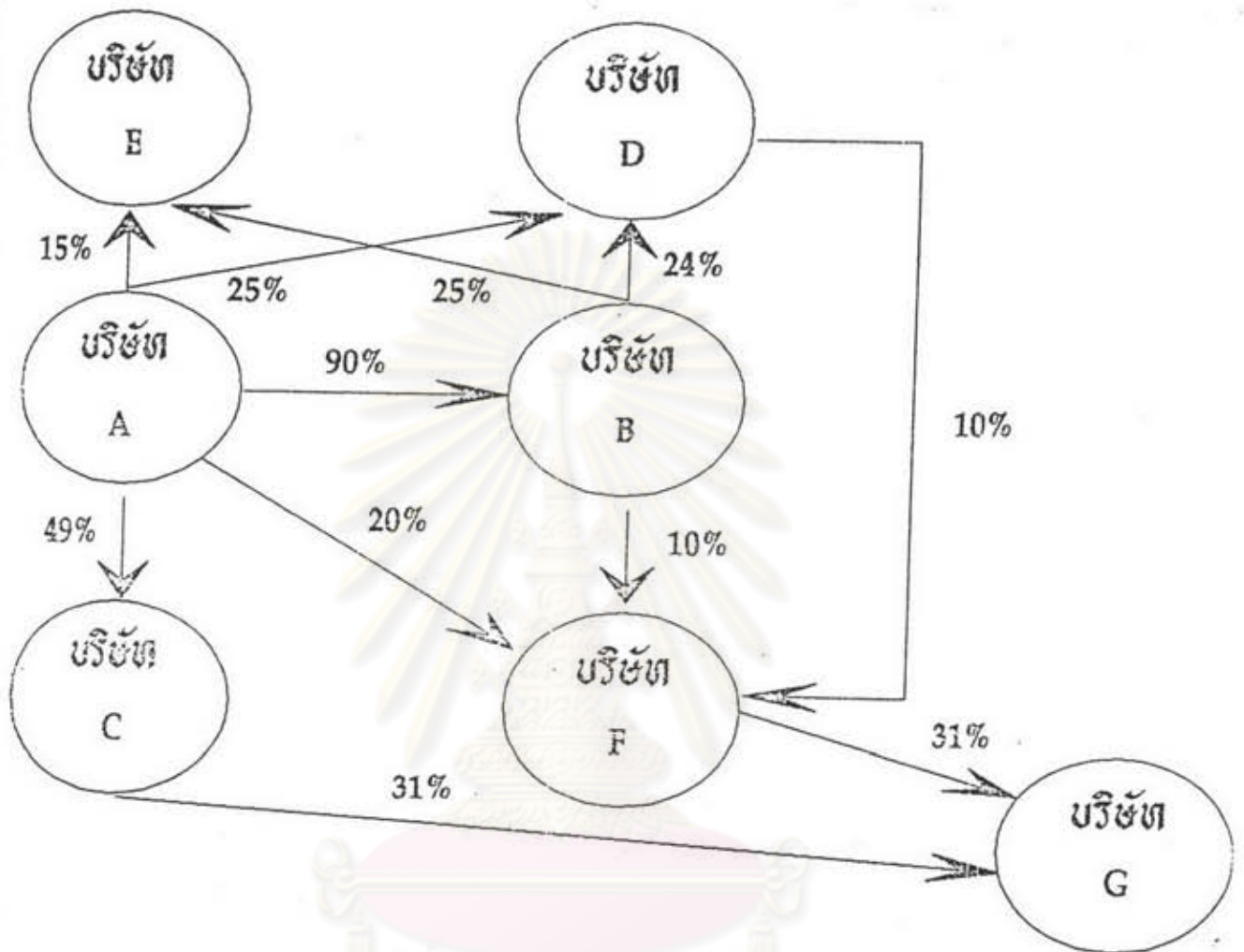
ไต่เทียมแก่ B หรือ C ถือเสมือนเป็นการไต่เทียมแก่ A
หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง A, B และ C เป็นบุคคลสามส่วนเดียวกัน

4. หนี้กู้ยืมแก่ B, C, D ถือเสมือนเป็นการไต่กู้ยืมแก่ A ตรีชกล่าวอีกนัยหนึ่ง B, C, D เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันและอีกกลุ่มหนึ่งถือว่าไต่กู้ยืมแก่ E ก็ถือเสมือน การไต่กู้ยืมแก่ D ตรีชกล่าวอีกนัยหนึ่ง D และ E เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้เงินที่ไต่กู้ยืมแก่ E ซึ่งถือเสมือนว่าไต่กู้ยืมแก่ D นั้น ไม่นำมารวม และถือเสมือนว่าเป็นเงินไต่กู้ยืมแก่ A

1. ใ้ช้ชื่อบริษัท B, C, D, E ถือหุ้นเป็นกรณีการใ้ช้ชื่อบริษัท A ตรีชกส่ววชีกนั้ยตบ่่ง
 A, B, C, D และ E เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน

การไต่ถุ้ยมแก่บริษัท B,C,D,E และ G ก็ชเสมีชนเป็นการไต่ถุ้ยมแก่ A
 ข้อกล่าวอีกนัยหนึ่งบริษัท A,B,C,D,E และ G เป็นบุคคลสกลุ่มเดียวกัน
 และอีกกลุ่มหนึ่งคือว่าการไต่ถุ้ยมแก่บริษัท G ก็ชเสมีชนเป็นการไต่ถุ้ยมแก่ F
 ข้อกล่าวอีกนัยหนึ่งบริษัท F และ G เป็นบุคคลสกลุ่มเดียวกัน แต่ทั้งนี้เงินที่ไต่ถุ้ยมแก่ G
 ก็ชเสมีชนว่าไต่ถุ้ยมแก่ F นั้น ไม่นำมารวมโดยชเสมีชนว่าเป็นเงินไต่ถุ้ยมแก่ A

มาตรา 12 ตริ^๑ ธนาคารพาณิชย์ต้องจำหน่ายสิ่งหาปริมาณที่ตกเป็นของธนาคารพาณิชย์ตามมาตรา 12(4)(ข) ภายในห้าปีนับแต่วันที่สิ่งหาปริมาณนั้นตกเป็นของธนาคารพาณิชย์ เว้นแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะขยายระยะเวลาให้หรือให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นสถานที่ตามมาตรา 12(4)(ก)

มาตรา 12 จัตวา^๑ ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติหรือลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หรือที่ปรึกษาของธนาคารพาณิชย์

- (1) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (2) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต
- (3) เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ หรือองค์การหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ฐานทุจริตต่อหน้าที่
- (4) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการของธนาคารพาณิชย์ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่จะได้รับยกเว้นจากธนาคารแห่งประเทศไทย
- (5) ถูกถอดถอนจากธนาคารพาณิชย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรีตามมาตรา 25

- (6) เป็นข้าราชการการเมือง
- (7) เป็นข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย เว้นแต่เป็นกรณีของธนาคารพาณิชย์ที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือเป็นกรณีที่ได้รับการเห็นชอบจากรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

^๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522.

(8)⁷ เป็นผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัด ซึ่งตนหรือบุคคลตามมาตรา 12 ทวิ ถือหุ้นอยู่ เว้นแต่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งไม่มีอำนาจลงนามผูกพันธนาคารพาณิชย์ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น

มาตรา 13⁸ ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อหรือลงทุนในกิจการของผู้อื่นหรือก่อภาระผูกพันเพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน เมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ เกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนทั้งหมด หรือเงินกองทุนชนิดหนึ่งชนิดใดหรือหลายชนิดตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด ในการอนุญาตธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วยก็ได้

การกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและถ้ามีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงอัตราให้ต่ำลง จะให้ใช้บังคับก่อนสิบห้าวันนับแต่วันประกาศมิได้

ให้นำความในมาตรา 12 ทวิ มาใช้บังคับแก่การกระทำตามวรรคหนึ่งด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 13 ทวิ⁹ บทบัญญัติแห่งมาตรา 13 ไม่ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ธนาคารพาณิชย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

⁸ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535.

⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522.

(1) ให้อั้ยืมเงินโดยการซื้อหลักทรัพย์รัฐบาลไทย หรือหลักทรัพย์อื่นที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด¹⁰

(2) ให้อั้ยืมเงินโดยมีประกันด้วยหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ไม่เกินมูลค่าแห่งหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์นั้นได้ตีราคาไว้เป็นประกัน

(3) ให้อั้ยืมเงินตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด¹¹ หรือ

(4) รับอวัลตัวเงิน รับรองตัวเงิน ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารพาณิชย์มีความผูกพันในการชำระเงิน หรือค้ำประกันการกู้ยืมเงิน หรือค้ำประกันการขาย ขายลดหรือขายช่วงลดตัวเงิน ทั้งนี้ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด¹²

การกำหนดมาตรฐานให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 13 ตริ¹³ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศหรือเพื่อแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดการดังต่อไปนี้ได้ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเสนอ

(1) ให้อั้ยืมเงินให้สินเชือในกิจการประเภทใด ๆ ไม่น้อยกว่าอัตราที่กำหนด

¹⁰ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526.

¹¹ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526.

¹² ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2528.

¹³ ดูแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522.

(2) ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อในกิจการใด ๆ เพิ่มขึ้น หรือ เพิ่มขึ้นเกินอัตราที่กำหนด

การกำหนดตาม (1) ทุกครั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี อัตราที่กำหนดตาม (1) รวมกันทั้งสิ้นทุกประเภทของกิจการต้องไม่เกินร้อยละ ยี่สิบของยอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในวันสิ้นปีก่อนหน้านั้น

การกำหนดตาม (2) ให้กำหนดเป็นร้อยละของยอดเงินให้สินเชื่อในแต่ละกิจการของธนาคารพาณิชย์นั้น ในขณะใดขณะหนึ่งก็ได้

การกำหนดตามมาตรานี้ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขและระยะเวลาเพื่อปฏิบัติการไว้ด้วยก็ได้

มาตรา 13 จัตวา¹⁴ ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติ เกี่ยวกับการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน หรือการซื้อขายตั๋วแลกเงิน หรือตราสาร เปลี่ยนมืออื่นใดได้¹⁵

การกำหนดตามวรรคหนึ่งจะกำหนดตามประเภทของเงินฝากหรือเงินกู้ยืม ประเภทของบุคคล ประเภทของเอกสารการรับฝากเงิน หรือการกู้ยืมเงิน หรือประเภทของตราสารก็ได้

วัตถุประสงค์ของมาตรา 12 เป็นข้อห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการในเรื่องต่าง ๆ บุคคลที่ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับกรรมการ (มาตรา 12 ทวิ) การจำหน่ายอาหาริมทรัพย์ที่ตกเป็นของธนาคารพาณิชย์ (มาตรา 12 ตรี) รวมทั้งลักษณะของบุคคลที่ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ตั้งหรือยอมให้เป็นกรรมการหรือผู้บริหาร (มาตรา 12 จัตวา) การป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ลงทุนในสินทรัพย์ประจำมากเกินไปหรือมีไว้ในลักษณะยึดครอง เพราะจะทำให้เงินทุนส่วนหนึ่งมาจมอยู่

¹⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535.

¹⁵ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2535.

ขาดเงินทุนหมุนเวียนหรือไม่อาจแปรสภาพเป็นเงินสดได้ทันที ทำให้ขาดสภาพคล่องในการบริหารเงินทุน และการลงทุนในธุรกิจอื่นที่อาจมีความเสี่ยงภัยสูง เพราะธนาคารอาจมีการเลี่ยงการใช้เงินของผู้ฝากเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารและเครือญาติไปลงทุน เป็นการป้องกันการใช้สิทธิทางการเงินเข้าไปผูกขาดธุรกิจอื่นหรือมีความเสี่ยงสูง และมาตรา 12 (9) เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเศรษฐกิจการเงิน ส่วนมาตรา 13 ตรี เป็นการให้อำนาจในการกำหนดเกี่ยวกับการให้สินเชื่อเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศหรือแก้ไขภาวะเศรษฐกิจเจตนารมณ์มาตรา 13 เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีการกระจายเงินให้สินเชื่อสู่รายย่อยให้มากที่สุด และในแง่ของธนาคารพาณิชย์เอง ก็เป็นการลดความเสี่ยงน้อยลง กล่าวคือ ถ้าธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้รายใดรายหนึ่งเป็นจำนวนสูงเกินไป หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ก็จะกระทบกระเทือนความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ได้ นอกจากนี้ ตามมาตรานี้ได้กำหนดให้นับรวมทั้งการให้สินเชื่อและก่อภาระผูกพันเข้าไว้ด้วยกัน มิได้แยกไว้เหมือนเมื่อก่อน และยังได้รวมถึงเงินลงทุนไว้ด้วย¹⁰ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ทราบฐานะการเป็นหนี้สิน ภาระผูกพันหรือการลงทุนในบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์เข้าไปเกี่ยวข้องโดยแท้จริง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง สรุปความมุ่งหมายของมาตรานี้เพื่อให้มีการกระจายหนี้ ลดความเสี่ยง และป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืม หรือให้เครดิตแก่ลูกหนี้รายหนึ่งรายใดสูงเกินไป เพราะหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืน ก็อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและฐานะของธนาคารเองด้วย

¹⁰ แก้ไขเพิ่มเติม 10 เมษายน พ.ศ. 2535.

4. มาตรการในการกำกับและควบคุมธนาคารพาณิชย์

จากเจตนารมณ์ของกฎหมายและนโยบายในด้านการกำกับและควบคุม เพื่อเน้นถึงความสำคัญด้านการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบการธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการควบคุมธนาคารพาณิชย์ โดยมีการกำหนดการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ การดำเนินการต่าง ๆ ข้อห้ามที่มีให้กระทำหรือปฏิบัติ การควบคุมเกี่ยวกับฐานะของธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มาตรการในปัจจุบันสามารถแยกออกเป็นข้อใหญ่ ๆ ได้ 3 ประการ คือ

1. การตรากฎหมายเพื่อถือเป็นกฎกติกาในการกำกับและควบคุม รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ โดยมีกฎหมายแม่บทเป็นพระราชบัญญัติ หลังจากนั้นอาศัยอำนาจจากกฎหมายแม่บทในการออกประกาศหรือหนังสือเวียน เพื่อให้ธนาคารปฏิบัติตามกติกา

2. เพื่อประโยชน์ในการติดตามดูพฤติกรรมการทำงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และการติดตามวิเคราะห์แนวโน้มของแต่ละธนาคาร ทราบความเคลื่อนไหวของสถาบันการเงิน รายงานเงินฝาก รายได้และค่าใช้จ่าย ตลอดจนเงินให้สินเชื่อและภาระผูกพัน รวมทั้งสินทรัพย์จัดชั้น รายงานอสังหาริมทรัพย์ จึงมีการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จัดส่งรายงานต่าง ๆ ให้แก่ทางการเป็นประจำ ได้แก่ รายงานแบบ ธ.พ.1-9 ซึ่งมีการรายงานแสดงฐานะของธนาคารพาณิชย์ การดำรงเงินสดสำรอง รายงานฐานะทางการเงิน เป็นต้น

3. นอกจากมีรายงานทางการเงินแล้ว มาตรการกำกับและควบคุมธนาคารพาณิชย์ยังต้องมีการออกตรวจสอบสถานประกอบการจริง ๆ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตามภายใต้กฎกติกาที่กฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ การตรวจสอบมีเจตนาให้คำแนะนำปรึกษาให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติถูกต้อง หากผิดพลาดจะได้แก้ไข ไม่เข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนจากกฎระเบียบที่กำหนดให้ปฏิบัติ

4.1 ความสำคัญของเงินกองทุน¹⁷

เงินกองทุนเป็นเครื่องมือคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ของธนาคารพาณิชย์ รัฐได้เห็นความสำคัญของเงินกองทุน จึงมีการกำหนดไว้ในกฎหมายให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนตามกฎหมาย โดยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีเงินทุนที่มั่นคง สามารถคุ้มครองผู้ฝากและเจ้าหนี้ และมาตรา 12(1) บัญญัติห้ามธนาคารพาณิชย์ลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี และการลดทุนทางอ้อมในมาตรา 12(3) มิให้ธนาคารพาณิชย์รับหุ้นของตนเองเป็นประกัน และรับหุ้นของธนาคารพาณิชย์อื่นจากธนาคารพาณิชย์อื่นใดเป็นประกัน เพราะจะทำให้เงินทุนของธนาคารอ่อนลงเนื่องจากการประกันเงินให้กู้ยืม และป้องกันการเพิ่มเงินกองทุนโดยเป็นไปในลักษณะนำหุ้นมารวมกันอาจทำให้ระบบเงินกองทุนทั้งระบบของธนาคารพาณิชย์ลดลง อันเป็นเหตุให้กิจการธนาคารพาณิชย์ไม่มั่นคงได้ รวมทั้งป้องกันการผูกขาด นอกจากนี้มาตรา 12(6) ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ซื้อหรือมีหุ้นของธนาคารพาณิชย์อื่น เว้นแต่จะได้อาจมาจากการชำระหนี้หรือการประกันการให้สินเชื่อ แต่ต้องจำหน่ายไปภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ได้อมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷ วารีย์ หะวานนท์ ศาสตราจารย์, การบัญชีธนาคาร, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2534, หน้า 331.

5. หลักเกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามมาตรฐาน BIS สำหรับธนาคารพาณิชย์ไทย

การดำรงเงินกองทุนตามกฎหมายจะช่วยลดความเสี่ยงให้แก่ผู้ฝากเงิน ผู้กู้ รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่บุคคลภายนอกว่าธนาคารมีเงินกองทุนที่มั่นคงพอในโครงสร้างเงินทุนของตน จึงมีการกำหนดความพอเพียงของเงินกองทุนตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุนไว้ในมาตรา 10 โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามมาตรฐาน BIS โดยประยุกต์จากหลักเกณฑ์ของ BIS มาใช้ตามความเหมาะสม แบ่งได้เป็น 3 รายการ คือ

1. เงินกองทุน
2. สินทรัพย์เสี่ยง
3. การกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

1) เงินกองทุน

1.1) หลักการเดิม เงินกองทุนตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 หมายถึง

- ก. ทุนชำระแล้ว รวมทั้งส่วนล้ามูลค่าหุ้นที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับ
- ข. ทุนสำรอง
- ค. เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิเมื่อสิ้นงวด แต่ไม่รวมเงินสำรองสำหรับการลดค่าของสินทรัพย์และเงินสำรองเพื่อการชำระหนี้
- ง. กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรร ทั้งนี้เมื่อหักผลขาดทุนที่เกิดขึ้นในทุกงวดการบัญชี

1.2) หลักการใหม่ เงินกองทุนตามมาตรฐาน BIS ที่ใช้กับระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย มีดังนี้

ก. เงินกองทุนชั้นที่ 1 ประกอบด้วย

- ทุนชำระแล้ว ได้แก่ ทุนสามัญ ทุนบุริมสิทธิที่ไม่มีกำหนดไถ่ถอนและไม่มีสะสมเงินปันผล ส่วนล้ำมูลค่าหุ้น และวอแรนท์ (Warrants)

ข. เงินกองทุนชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- ร้อยละ 70 ของมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการตีราคาที่ดิน และร้อยละ 50 ของมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการตีราคาอาคาร

- เงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับจากการออกตราสารที่มีลักษณะคล้ายหุ้น (Hybrid Debt Capital Instruments) หรือตราสารหนี้ด้อยสิทธิระยะยาว (Subordinated)

2) สินทรัพย์เสี่ยง แบ่งการคำนวณน้ำหนักความเสี่ยงของสินทรัพย์แตกต่างกัน ตั้งแต่ร้อยละ 0-100 ดังนี้

2.1) น้ำหนักความเสี่ยงของรายการต่าง ๆ ในงบดุล ประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังนี้

ก. เสี่ยงร้อยละ 100 ได้แก่ เงินให้สินเชื่อแก่ภาคเอกชน และดอกเบียค้ำประกัน ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ สินทรัพย์ประจำอื่น ๆ และทรัพย์สินรอการขาย

ข. เสี่ยงร้อยละ 20 ได้แก่ เงินฝาก และเงินให้สินเชื่อแก่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ รวมทั้งสถาบันการเงินของรัฐ และเลตเตอร์ออฟเครดิต

ค. เสี่ยงร้อยละ 0 ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทย เงินลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล และรายการที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2) น้ำหนักความเสี่ยงของรายการภาระนอกงบดุล แต่เดิมนั้นภาระต่าง ๆ นอกงบดุลถือเป็นสินทรัพย์ ดังนั้นจึงไม่ต้องคำนวณเป็นสินทรัพย์เสี่ยง แต่ตามมาตรฐาน BIS กำหนดให้ต้องแปลงสภาพรายการภาระนอกงบดุลเป็นสินทรัพย์เพื่อคำนวณความเสี่ยงด้วย โดยมาใช้ Conversion Factor เป็นตัวแปลงสภาพเป็นสินทรัพย์ก่อนนำมาคำนวณเป็นสินทรัพย์เสี่ยง ทั้งนี้ได้แบ่ง Conversion

Factor ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ร้อยละ 100 ร้อยละ 50 ร้อยละ 20 และร้อยละ 0 ซึ่งน้ำหนักความเสี่ยงที่ใช้คำนวณจะเป็นร้อยละ 100 ทุกสาย ยกเว้นรายการสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า จะมีน้ำหนักความเสี่ยงร้อยละ 50

หลังการประกาศว่าจะเริ่มใช้มาตรฐาน BIS ธนาคารพาณิชย์ไทยหลายแห่งมีอัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ครบร้อยละ 7.0 ตามที่ทางการกำหนด ธนาคารพาณิชย์บางแห่งจึงต้องเพิ่มทุนเพื่อเป็นการเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 1 ธนาคารพาณิชย์บางแห่งต้องออกตราสารหนี้ด้อยสิทธิระยะยาว เพื่อเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 2 ซึ่งในวันที่ 1 ตุลาคม 2539 ให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาระผูกพันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8.5 โดยมีเงื่อนไขว่าเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต้องเป็นอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ของสินทรัพย์ผูกพันดังกล่าว

สำหรับสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในไทย ทางการกำหนดอัตราส่วนกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้ที่ร้อยละ 6.25 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 และตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2539 ต้องดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาระผูกพันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 เหตุที่อัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของสาขาธนาคารต่างประเทศในไทย ต่ำกว่าที่ใช้กับธนาคารพาณิชย์ไทยนั้น เพราะสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศเหล่านี้มีเพียงเงินกองทุนชั้นที่ 1 ซึ่งต้องส่งมาจากธนาคารแม่เท่านั้น สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศเหล่านี้ไม่มีเงินกองทุนชั้นที่ 2 เพราะไม่มีการขยายสาขา เนื่องจากถูกจำกัดตามกฎหมาย

3) การกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

3.1) หลักการเดิม ทางการกำหนดให้เงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 8

3.2) หลักการใหม่ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ไทยดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงเป็น 2 ระยะ คือ

ก. การดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

ร้อยละ 7 ทั้งนี้นับตั้งแต่ 1 มกราคม 2536 โดยแบ่งเป็นอัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 อัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 2 ต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2

ข. การดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงร้อยละ 8 ภายในสิ้นปี 2537 ทั้งนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยจะประกาศอัตราส่วนขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด จะต้องดำรงในแต่ละช่วงเวลาเป็นระยะ ๆ ไปดังที่กล่าวมาแล้ว

การกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงตามมาตรฐาน BIS โดยการวัดความเสี่ยงของสินทรัพย์ทั้งที่อยู่ในงบดุลและนอกงบดุล เป็นการแสดงความเสี่ยงของสินทรัพย์ทั้งหมดที่ธนาคารมีอยู่อย่างแท้จริง ทำให้สร้างความเชื่อถือในเรื่องความมั่นคงของสถาบันการเงินไทยในสายตาชาวต่างประเทศ มาตรฐานการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินของไทยมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาค นอกจากนี้ทำให้ Credit Rating ของไทยอยู่ในระดับสูงขึ้น ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากต่างประเทศลดลง

การนำมาตรฐาน BIS มาใช้กับระบบธนาคารพาณิชย์ในไทย นอกจากจะเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลแล้ว ยังเป็นการเสริมความแข็งแกร่งให้กับธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งนี้เพราะน้ำหนักความเสี่ยงตามมาตรฐาน BIS จะคำนึงถึงความเสี่ยงที่แท้จริงของการให้สินเชื่อหรือการให้บริการแต่ละประเภท อีกทั้งป้องกันไม่ให้ธนาคารพาณิชย์ขยายสินเชื่อที่มีความเสี่ยงสูงมากเกินไป จนอาจเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของธนาคาร

นอกจากนั้น ธนาคารพาณิชย์ไทยยังได้รับผลดีในการที่สามารถเพิ่มเงินกองทุน โดยไม่กระทบกำไรสุทธิต่อหุ้นของธนาคาร เพราะสามารถออกตราสารหนี้เพื่อเพิ่มเงินกองทุนประเภทสองได้ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นตลาดตราสารการเงินให้เกิดความตื่นตัว และมีการออกตราสารการเงินใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

6. มาตรการอื่น ๆ เพื่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน

นอกจากการกระจายความเสี่ยงอย่างเพียงพอตามหลักการของ BIS แล้ว การกำกับควบคุมนี้มักจะเน้นในเรื่องความเพียงพอของเงินทุนและสภาพคล่อง เพื่อให้สถาบันการเงินที่รับเงินจากประชาชนมีความมั่นคงเพียงพอ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนที่นำเงินมาฝากหรือให้กู้ การควบคุม ได้แก่ การควบคุมด้านความเพียงพอของเงินกองทุนและการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง โดยมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเงินกองทุนตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นเรื่องจำกัดความของเงินทุน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในมาตราที่ 4 ได้แก้ไขนิยามคำว่า "เงินกองทุน" หมายความว่า

1. ทุนชำระแล้ว ซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้นที่ธนาคารได้รับ และเงินที่ธนาคารได้รับจากการออกใบสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่จะซื้อหุ้นของธนาคารนั้น
2. ทุนสำรอง
3. เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากการกำไรสุทธิเมื่อสิ้นงวดการลงบัญชี ตามมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น หรือตามข้อบังคับของธนาคารพาณิชย์ แต่ไม่รวมถึงเงินสำรองสำหรับการลดค่าของสินทรัพย์และเงินสำรองเพื่อการชำระหนี้
4. กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากจัดสรร
5. เงินสำรองจากการตีราคาสินทรัพย์ เงินสำรองอื่น ๆ และ
6. เงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับเนื่องจากการออกตราสารแสดงสิทธิ์ในหนี้ระยะยาวเกิน 5 ปี ที่มีสิทธิด้อยกว่าเจ้าหนี้สามัญ

เงินกองทุนตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ให้หักผลขาดทุนที่เกิดขึ้นในทุกงวดบัญชีออกก่อน และให้หักค่าแห่งกู้ดวิลล์ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

ชนิด ประเภท และการคำนวณเงินกองทุนตามข้อ 5 และ 6 ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

เงินกองทุนตามข้อ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ให้หักเงินตามตราสาร
ในข้อ 6 ของบริษัทและธนาคารพาณิชย์อื่นที่ธนาคารพาณิชย์นั้นถือไว้ และสินทรัพย์
อื่นใด ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

นอกจากนั้น ยังมีการนิยามคำว่า "บัตรเงินฝาก" หมายความว่า
"ตราสาร" ซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐาน
การรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้น
ระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยด้วยหรือไม่ก็ได้

มาตรา 10 ได้แก้ไขวิธีการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงใหม่
โดยให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สิน หรือภาระ
ผูกพันตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้วย
ความเห็นชอบของรัฐมนตรี โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ถ้ามีผลเป็นการ
เปลี่ยนแปลงอัตราให้สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ภายหลังจากการประกาศเป็นเวลา
15 วัน

มาตรา 13 "ห้ามธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อ หรือลงทุนในกิจการของผู้
อื่นหรือก่อภาระผูกพันเพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง
รวมกันเมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ เกินอัตรากับเงินกองทุนทั้งหมด หรือเงินกองทุนชนิดใด
ชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
จะกำหนด เงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วยก็ได้"

มาตรา 5 กำหนดให้ "ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการอนุญาต
ให้ธนาคารพาณิชย์นำทรัพย์สินที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ ตัดออกจากบัญชีหรือ
สินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคา หรือเรียกคืนไม่ได้ในส่วนที่ไม่ได้เกินเงินสำรอง
มาหักออกจากเงินกองทุนธนาคารพาณิชย์นั้นแล้ว หากปรากฏว่าเงินกองทุนที่คง
เหลือมีจำนวนต่ำกว่าเงินกองทุนที่ติดค้าง ตามมาตรา 10 ให้ธนาคารแห่งประเทศไทย
มีอำนาจกำหนดมาตรการใด ๆ ให้ธนาคารพาณิชย์นั้นถือปฏิบัติจนกว่าจะได้
ตัดสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ทั้งหมดสิ้นไป หรือเกินเงินสำรองสำหรับ
สินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้นั้นครบจำนวนแล้ว

ทางการกำหนดมาตรการควบคุมเพื่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน โดยผ่านทางเงินกองทุน โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือเงินกองทุนอย่างเพียงพอ ในการประกอบธุรกรรม ดังนี้

1. การกำหนดเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 และให้ ดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 และปรับเป็นร้อยละ 8 ภายในสิ้นปี 2537 ตามมาตรา 10 สำหรับธนาคารพาณิชย์ไทย และให้สาขาธนาคารต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตให้ ประกอบการธนาคารพาณิชย์ ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาวะ ผูกพันดังนี้ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6.5 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2537 เป็นต้นไป และ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6.75 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2538 เป็นต้นไป

2. การดำรงเงินสดสำรองตามมาตรา 11 มาตรา 11 ทวิ ประเภท ของเงินฝากและหรือเงินกู้ยืมที่ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินสด มาตรา 11 ตริ การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง มาตรา 11 จิตวา ประเภทของสินทรัพย์สภาพคล่อง มาตรา 11 เบญจ อำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขให้ธนาคาร พณิชย์ดำรงเงินสดสำรองหรือสินทรัพย์สภาพคล่อง มาตรา 11 ฉ การดำรง เงินสดสำรองพิเศษของธนาคารพาณิชย์

เนื่องจากเงินสดสำรองถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของฐานะสภาพคล่องที่ ธนาคารจะต้องดำรงไว้ให้เพียงพอทุกขณะ เพื่อความพร้อมที่จะจ่ายได้ทันทีเมื่อ ผู้ฝากขอถอนเงินหรือต้องจ่ายตามคำสั่งของผู้ฝากโดยไม่ชักช้า การกำหนดอัตรา ส่วนจึงเท่ากับเป็นการบังคับให้ต้องดำรงฐานะไว้ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนด การ เปลี่ยนแปลงอัตราส่วนจึงมีผลโดยตรงต่อการขยายธุรกิจของธนาคาร ทั้งด้านการ ลงทุนและด้านการให้กู้ยืมหรือการให้เครดิต

3. มาตรา 13 ข้อห้ามเกี่ยวกับการให้สินเชื่อหรือลงทุน หรือก่อภาระ ผูกพันเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มาตรา 13 ทวิ ข้อยกเว้นการให้สินเชื่อหรือก่อภาระ ผูกพันที่ไม่เข้าข่ายมาตรา 13 มาตรา 13 ตริ อำนาจในการกำหนดเกี่ยวกับการ ให้สินเชื่อเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ มาตรา 13 จิตวา การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับ ฝากเงิน การกู้ยืมเงิน หรือการซื้อขายตัวแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด

4. การกำหนดอัตราดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม เงินมัดจำ หรือหลักประกันที่พึงเรียก เพื่อลดการแข่งขันระหว่างธนาคาร และเพื่อให้เกิดความมั่นคง ตามมาตรา 14 เป็นการป้องกันการเอาเปรียบประชาชน และอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม และการส่งออก

5. นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในด้านการควบคุมการกำกับและตรวจสอบ มีการเพิ่มเติมมาตราอื่น ๆ รวมทั้งให้อำนาจในการดำเนินการลงโทษธนาคารพาณิชย์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายด้วย คือ

5.1 มาตรา 15¹⁸ ให้ธนาคารพาณิชย์จัดแจ้งบัญชีแสดงหนี้สินและสินทรัพย์ให้ครบถ้วนถูกต้องตามความเป็นจริง และประกาศรายการย่อตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด¹⁹ โดยแสดงหนี้สินและสินทรัพย์ที่มีอยู่ในวันทำงานวันสุดท้ายของทุกเดือน หรือในวันอื่นที่ได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย¹⁹

ประกาศตามวรรคหนึ่งให้เสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทยหนึ่งฉบับ และให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานภายในวันที่สิบเอ็ดของเดือนถัดไป และให้ลงในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับด้วย เว้นแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น

มาตรา 15 ทวิ ให้ธนาคารพาณิชย์ปิดบัญชีทุกงวดการบัญชีในรอบระยะเวลาหกเดือน ถ้าธนาคารพาณิชย์ใดมีสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ หรือที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

¹⁸ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522.

¹⁹ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2535, หน้า 67.

ด้วยความเห็นของของรัฐมนตรี²⁰ ให้ธนาคารพาณิชย์นั้นตัดสินทรัพย์ที่ไม่มีราคา หรือเรียกคืนไม่ได้ดังกล่าวออกจากบัญชี หรือกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ดังกล่าวเมื่อสิ้นงวดการบัญชีนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น ในการอนุญาตนั้นจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้²¹

ในกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ถ้านำสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ในส่วนที่ไม่ได้ตัดออกจากบัญชี หรือสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ในส่วนที่ไม่ได้กันเงินสำรองมาหักออกจากเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์นั้นแล้ว หากปรากฏว่าเงินกองทุนที่คงเหลือมีจำนวนต่ำกว่าเงินกองทุนที่ต้องดำรงตามมาตรา 10 ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดมาตรการใด ๆ ให้ธนาคารพาณิชย์นั้นถือปฏิบัติจนกว่าจะได้ตัดสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ทั้งหมดสิ้นไป หรือกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้นั้นครบจำนวนแล้ว²²

5.2 มาตรา 16²³ ภายในสี่เดือนนับแต่วันสิ้นปีบัญชีให้ธนาคารพาณิชย์ตามมาตรา 5 ประกาศบุคคลและบัญชีกำไรขาดทุนที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่แล้ว ตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด²⁴ ประกาศดังกล่าวให้ปิดไว้ในที่

---

20 ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2529, หน้า 72.

21 ความในวรรคหนึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 8 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

22 ความในวรรคสองแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535.

23 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528

24 ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529, หน้า 75.

เปิดเผย ณ สำนักงานของธนาคารพาณิชย์นั้น ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับ และเสนอต่อรัฐมนตรีและธนาคารแห่งประเทศไทยภายในสี่สิบเอ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ ทั้งนี้ เว้นแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

งบดุลตามวรรคหนึ่งจะต้องมีการรับรองของผู้สอบบัญชีซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นชอบในแต่ละปีบัญชี และต้องมีใช้กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น

ให้ธนาคารพาณิชย์ตามมาตรา 6 ประกาศงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนของธนาคารในต่างประเทศที่ธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นสาขาภายในเวลาสี่เดือน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของธนาคารต่างประเทศนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามีเหตุขัดข้องอันสมควร ประกาศดังกล่าวให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานของธนาคารพาณิชย์นั้น

วัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสรู้ถึงฐานะและผลการดำเนินงานที่แท้จริงของธนาคารว่ามั่นคงและปลอดภัยหรือไม่

5.3 การติดต่อกับประชาชน

มาตรา 17²⁵ ให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำการตามเวลาและหยุดทำการตามวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด²⁶ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้เปิดทำการหรือหยุดทำการในเวลาหรือวันอื่นจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในการอนุญาตดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วยก็ได้

ให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเวลาทำการและวันหยุดทำการดังกล่าวไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงาน

²⁵ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522.

²⁶ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2525 หน้า 86 ส่วนวันหยุดทำการตามประเพณีของธนาคารพาณิชย์ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดวันหยุดทำการประจำปีนั้น ๆ

มาตรา 17 ทวิ²⁷ เพื่อแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการของ ธนาคารพาณิชย์หรือเพื่อประโยชน์ ในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินหรือระบบ สถาบันการเงิน ให้รัฐมนตรีด้วยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจ สั่งให้ธนาคารพาณิชย์ระงับการดำเนินการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว ภายในระยะเวลาที่กำหนด และในการนี้จะกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข ใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้

เจตนารมณ์หลักก็เพื่อทราบความปลอดภัยของธนาคารเองเป็นเรื่อง Bank Security ป้องกันมิให้มีการติดต่อกับประชาชนนอกเวลาทำการอันเป็นปกติ เช่น เวลากลางคืน หรือในวันหยุด นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ป้องกันมิให้ธนาคาร แข่งขันกันให้บริการแก่ประชาชนมากเกินไป

5.4 มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งเป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งอื่นใน ธนาคารพาณิชย์ใด เป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งอื่นในธนาคารพาณิชย์อื่นอีกใน เวลาเดียวกัน ทั้งนี้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ปรึกษากฎหมาย หรือตำแหน่งที่ไม่มีหน้าที่ปฏิบัติ หรือให้ความเห็นเกี่ยวแก่การดำเนินการของธนาคารพาณิชย์

มาตรานี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการอุทิศตนบริหารกิจการของธนาคาร อย่างจริงจังและเต็มที่เพียงแห่งเดียว ป้องกันการใช้อำนาจบริหารเข้าครอบงำ ธนาคารอื่น หรือเข้าผูกขาดรวอำนาจบริหารกิจการของธนาคารอื่น หรือทำให้ ธนาคารอื่นเสียหาย หรือมุ่งผลประโยชน์ส่วนตนและเครือญาติ

5.5 มาตรา 23 รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์ยื่นรายงานฉบับ มีรายการตามที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้จะให้นับตามระยะเวลาหรือเป็นครั้งคราว และจะให้ทำคำชี้แจงข้อความเพื่ออธิบายหรือขยายความแห่งรายงานนั้นก็ได้ รายงานฉบับและคำชี้แจงให้นับต่อธนาคารแห่งประเทศไทย

---

²⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 พ.ศ.2528.

5.6 มาตรา 24²⁸ รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์เพื่อตรวจสอบและรายงานกิจการและสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ หรือจะมอบอำนาจให้ธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งพนักงานของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ก็ได้ แต่ไม่ว่าในกรณีใด ๆ รัฐมนตรีจะตั้งหรือมอบอำนาจให้ธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ให้ทำการตรวจเพื่อทราบกิจการหรือทรัพย์สินของเอกชนคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะที่มีหรือปรากฏอยู่ในธนาคารพาณิชย์ใด ๆ มิได้ เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 35(3)

มาตรา 24 ทวิ²⁹ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อธนาคารแห่งประเทศไทยว่า ธนาคารพาณิชย์ใดมีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์นั้นแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ในการนี้จะสั่งให้เพิ่มทุนหรือลดทุนด้วยก็ได้

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ใดไม่เพิ่มทุนหรือลดทุนภายในกำหนดเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว

ในกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องให้ธนาคารพาณิชย์ใดเพิ่มทุนหรือลดทุน เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถพยุงฐานะและการดำเนินการต่อไปได้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะสั่งให้ธนาคารพาณิชย์เพิ่มทุนหรือลดทุนทันทีก็ได้ โดยให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

²⁸ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

²⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 13 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

ในการเพิ่มทุนหรือลดทุนตามวรรคสองหรือวรรคสาม มิให้นำ
มาตรา 1220 มาตรา 1224 มาตรา 1225 และมาตรา 1226 แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา 149 วรรคสอง (2) มาตรา 152 และ
มาตรา 154 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 แล้วแต่กรณี
มาใช้บังคับ

มาตรา 24 ตี³⁰ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อธนาคารแห่งประเทศไทย
ไทยว่า ธนาคารพาณิชย์ใดมีฐานะหรือการดำเนินงานอยู่ในลักษณะอันอาจเป็น
เหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน หรือกรรมการหรือบุคคลซึ่ง
รับผิดชอบในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของธนาคาร
แห่งประเทศไทยตามมาตรา 24 ทวิ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้
ธนาคารพาณิชย์นั้นถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของ
ธนาคารพาณิชย์ผู้เป็นต้นเหตุดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่ง
ให้ธนาคารพาณิชย์นั้นแต่งตั้งบุคคลอื่นโดยความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย
ไทย เข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทนภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันถอดถอน

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ใดไม่ถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือ
ถอดถอนแล้วไม่แต่งตั้งบุคคลอื่นเข้าดำรงตำแหน่งตามวรรคสอง ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งถอดถอนบุคคลดังกล่าวหรือ
แต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปดำรงตำแหน่งแทนเป็นเวลาไม่เกินสามปี
และมีให้นำความในมาตรา 12 จัตวา (8) มาใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยแต่งตั้งตามวรรคสามได้รับค่า
ตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของธนาคารพาณิชย์นั้นและ
ในระหว่างเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งอยู่ ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์มี
มติเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้

³⁰ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 13 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม
พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528.

บุคคลซึ่งถูกถอดถอนตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือดำเนินกิจการใด ๆ ในธนาคารพาณิชย์นั้นไม่ได้ ไม่ว่าจะโดยตรงและทางอ้อม และต้องอำนวยความสะดวกและให้ข้อเท็จจริงแก่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งแทนหรือตามที่อยู่ตรวจการธนาคารพาณิชย์กำหนด

ให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ให้ถอดถอนหรือแต่งตั้งตามมาตรา นี้ เป็นมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย